

פרשת משפטים

מחודש

צריך לטרוח בשביל הנשמה, כדי שתשאר עמו לעוה"ב

וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תִּשִּׂים לְפָנֶיהֶם: כִּי תִקְנֶה עֶבֶד עֲבָרֵי שֵׁשׁ שָׁנִים יַעֲבֹד וּבִשְׁבַעַת יֵצֵא לְחֶפְשֵׁי הַנֶּגֶם: אִם בְּנֶפֶס יָבֵא בְנֶפֶס יֵצֵא אִם בְּעַל אִשָּׁה הוּא וַיִּבְצָא אִשְׁתּוֹ עִמּוֹ: אִם אֲדָנָיו יִתֵּן לוֹ אִשָּׁה וַיִּלְדָּה לוֹ בָּנִים אוֹ בָּנוֹת הָאִשָּׁה וַיִּלְדֶּיָּה תִּהְיֶה לְאֲדֹנֶיהָ וְהוּא יֵצֵא בְנֶפֶס: וְאִם אָמַר יֹאמֵר הָעֶבֶד אֶהְבֵּתִי אֶת אֲדֹנָי אֶת אִשְׁתִּי וְאֶת פְּנֵי לֹא יֵצֵא חֶפְשֵׁי: (כ"א, 7-ה)

עוד נראה לפרש הפרשה דרך רמז, כי תורה התורה להאדם לשום לפניו בתמידות כל הדברים האלה ציון עיניו, והוא אומר אשר תשים לפניו, שתמיד ישים האדם עניו זה לפניו. והוא כי תקנה עבד עברי, הלל ידעת כי האדם נחלק לשנים, חלק אחד רוחני והוא העיקר, וחלק אחד גשמי שצריך לה' לנשמה לשמשה, שצדאמלעותו מקיים כמה מלות אשר לוה ה', וכו יקרא שם עבד, כי אינו חלל שמש לנפש שצדאמלעה יקרא אדם, כמו שאמר הכתוב (להלן ל' כ"ג) עַל צֶשֶׁר אֶדְם לֹא וְגו', שזה יגיד כי לא הצד יקרא אדם, וכן אמר (ויחזקאל ל' ל"א) אֶדְם אֶתְּסֵם, 'אתם קרויים אדם ולא אומות העולם' (ב"מ ק"ד.), שאין להם נפש רוחנית:

ולזה תורה התורה להאדם כי תקנה עבד עברי, פירוש עברי - עובר, כי אינו קיים לעד כי מן יגבר יחיה ולא יראה פנות (ההלים פ"ט מט), על דרך (שם קמ"ד) כִּלְכֵּל עוֹבֵר, וזמן קביעותו הוא עד שישים שנה, על דרך אומרנו (איו"ב ה' טו) פְּצוּלָה בְּכֶלֶח אֶלֵּי קֶבֶר, ואמרנו ב"מ (מ"ק כ"ח) כי צן שישים שנה הוא זמנו של אדם ללכת, כחושבן ככלל שאז הוא כעלות גדיש. וזה הוא אומרנו שש שנים, פירוש כל ימיו הם ששים, והגם שאמר שש, יש חשבון שיכלול כללות אחד וכלל כולל העשירי, ובשביעית פירוש בעשר שנים השביעית יצא לחפשי העבד, על דרך אומרנו (ההלים פ"ח א) בַּמִּתִּים חֶפְשֵׁי וכוון שמת אדם נעשה חפשי מן המנוות (שבת קנ"א:). ואומרנו תיבת הנגם, לרמוז על יד מי תהיה היציאה, על ידי הנגם - שהוא ס"מ וחילותיו שהם נרמזים בתיבת חנס, כאומרנו בספר הזוהר הקדוש (ח"ב קכ"ח) כי צמילי דמגנל הוא זינייהו דההיא סטרא, ולזה לא שלטי בדבר מורה שעושה האדם צדמים יקרים, וכן תמצא שכל דבר שומאה צד בחנס, מה שאין כן דבר מורה וקדושה לרצו להם טורח גדול ודמים יקרים:

ואומרנו אם בגפו יבא, לרצו לדקדק למה אמר לשון זה, ולא אמר לשון הרגיל כלשון הקדוש אס לבדו כאומרנו (בראשית ל"ב כ"ה) וַיִּתֵּר יַעֲקֹב לְבָדוֹ. אכן יש לדעת כי אס סיגל מלות ומעשים טובים וקנה לעצמו כה, ומלא כה לעלות ציוס התחייה, על דרך אומרנו (ההלים ע"ב טו) וַיִּלְיוּ מַעֲרִי פֶעֶשֶׁב הָאָרֶץ (כתובת קי"א). וזהו שאמר כאן אם בגפו, פירוש לשון ג', על דרך אומרנו (משלי ט' א) עַל גְּפֵי מְרִמִּי, שרומז אל המלות ומעשים טובים כאומרנו ז"ל (שבת מט.) נמשלו ישראל ליונה וכו', ואומרנו יבא פירוש על דרך אומרנו (אונקלוס בראשית כ"ה י"א) כִּי צָח הַשָּׁמַשׁ עָלָה שְׁמַשׁ, בגפו יצא פירוש בלוחו כנף יאל מן הארץ

פניני וחידושי אור החיים הק'

הבי"ד צריך לישב במקדש

וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תִּשִּׂים לְפָנֶיהֶם: (כ"א, 6). עוד נראה לומר, כי טעם אומרנו ואלה לרמוז דבריהם ז"ל (סנהדרין פ"ג) כי צריך לשום דיינים לפני המקדש, לזה אמר ואלה מוסיף על ענין ראשון, שהזכיר בסמוך מקום שכונת הקודש, שכולם במקום אחד:

יש להעדיף לקנות עבד עברי ולא כנעני

כי תקנה עבד עברי וגו' (כ"א, 7). אולי שיכוין לומר שאם יהיה לפניו לקנות עבד כנעני ועבד עברי, יקדים העברי. וזה שיעור הכתוב כי תרצה לקנות עבד תקדים לקנות עברי, ולא תאמר אקנה עבד שאעבוד בו עד עולם, ולא אקנה עבד שאחר שש שנים אשלחנו:

צער העבדות בא לכפר על העוונות

כי תקנה עבד עברי וגו' (כ"א, 8). עוד ירמוז, שלא בא לידי מדה זו עד שעבר על התורה ומצות, ומכוון לדבריהם ז"ל (קולנוסין י"ג) כי במכרוהו בית דין בגניבתו הכתוב מדבר, וגם במוכר עצמו מחמת דוחקו שמצינו שאמר הכתוב (דברים טו י"ג) כִּי יִמְכַר לְךָ אֶחִידָה הָעֶבְרִי, גם הוא לא בא לידי זו עד שכבר קדמו לו עבירות, וכמואמר ר' אמי (שבת נ"ה.) אין יסורין בלא עון:

לא מתאים לישראל השם 'עבד'

עבד עברי וגו' (כ"א, 9). וטעם שקראו עברי, כי חש הכתוב ליחס שם עבדות על ישראל, לזה כינה אותו בשם זה. עוד רמז כי שם עבדות על ישראל הוא עובר ואינו קבוע, מטעם כי לה' הם עבדים, ויצא מתחת ידו בשנה השביעית:

בהריגת השור אין דין גואל הדם

אם בפר יושבת עליו ונתן פדיון נפשו וגו' (כ"א, 10). ואם קדם גואל הדם והרג את זה קודם שיתן פדיון נפשו, נראה לי שנהרג עליו, שלא פטר הכתוב אלא הריגת הורג ביד בשוגג - מדין יחס לבבו, אבל אם שורו הרג אין כאן יחס לבבו, כהורג ביד:

צעת התחייה, ואחרי נפלו קימה תהיה לו, וידעת ההפכים שזה היא, שאם בעולם הזה לא יסתכל בסגל הטוב אין כח צו לעלות. והוא מאמרנו ז"ל (כתובת קי"א: ויק"ר כ"ה א) בפסוק (משלי ג' י"ח) יַעַז חַיִּים וְגו', שאין גופות עמי הארץ עומדים, זולת למחזיקים צה:

ואומרנו אם בעל אשה הוא ויצאה אשתו עמו, כאן רמזה התורה סוד גדול, והוא כי יש לך אדם שקנה נשמתו צדאמלעות חוזק מעשיו הטובים, ונעשה הוא בעלה של נשמה הקדושה. ולרצו אתה לדעת מה שאמרנו בספר הזוהר (ח"ב כ"א) צמה שאמר הכתוב (ויקרא כ"ב כ"ז) שֹׁר אוֹ קֶשֶׁב אוֹ יַעַז כִּי יוֹלַד וְגו' כי הבהמות מעת לידתם קונים שכל שיש לשור, מה שאין כן האדם כפי מעשיו, זכה נותנים לו נפש זכה יתיר וכו' זכה יתיר וכו' ע"כ. הגה שצדאמלעות מעשיו קונה הנשמה הנקראת אשה, וכמו כן מצינו שקראוהו חכמי אמת (תק"ו א' כ"ב). ולזה אמר אם בעל אשה הוא שקנאה כנזכר, ויצאה אשתו, פירוש אפילו אחר יציאת אשתו אף על פי כן

עודנה עמו, ונשאר חי אפילו אחר מותו, ולא ולמד ממעשה שהוצא במסכת שבת (מנ"ב) של הגהו קפולאי וכו' נחר בהו גברא וכו' שהיה מדבר לאחר מותו, וזה הוא אומרם ז"ל (ברכות יח.) 'לדיקים במיתתן קרויים חיים':

עוד יכוין באומרם **אם בעל אשה הוא**, לומר אם הוא אדם אשר כל מחשבותיו ויגיעותיו וטירתו בעולם הזה ואפילו מאכלו ומשקהו אינו אלא בשביל הנשמה, על דרך אומרם (משלי יג כה) 'לדיק איכל לשבע נפשו להגדיל הרוחניות, אדם כזה לו יקרא **בעל אשה**, כבעל הזה שטורח בשביל אשתו לזון ולפרנס ולכלכל ולמלאות רצונה, כן זה האיש עושה לנפשו, אדם כזה שהחומר נזדכך ונעשה מעין הלוכה במלאכות, זה תוכל נפשו לסבול לזר עמו במחירתו אפילו אחר יליאתה:

ואומרם **אם אדוניו יתן לו אשה וגו'**. פירוש אם אינו בעל אשה על אופן האומר, אבל אשה הקנו לו מן השמים, כי תמצא כמה בני אדם שזוכים לנשמה טהורה, בסוד הזיווג בשעת ילירה מאלד לבנו הולדה, וילדה לו בנים או בנות פירוש על דרך אומרם (בר"ל ו) עיקר 'תולדותיהם של לדיקים' וכו', גם כי על ידי מעשים טובים יהיה נולד מלאך טוב, כאומרם ז"ל (אבות פ"ד מ"א) 'העושה מצוה אחת קנה לו פרקליט אחד כו'', וכן הוא מפורש באר היטב בספר הזהר הקדוש (ח"ג ש"ז), לזה אמר וילדה לו בנים או בנות, בחינת הבנים הם מלות הנעשים בהתעלמות גדול, ובחינת הבנות היא מדרכה למטה מצנים. אדם כזה האשה וילדיה תהיה

לאדוניה, לשלול מה שזכה האיש אשר קנה האשה באמצעות התעלמותו ונעשה בעל האשה להיות עמו תמיד, לא כן הוא זה, אלא תהיה לאדוניה, כי אדם כזה לא קנאה להיות בעלה שזכה לא תפרד ממנו. גם לפירוש השני זה לא זיכך גופו כדי שיהיה ראוי שלא תפרד ממנו הנשמה, ולזה תהיה לאדוניה. והוא יצא וגו', פירוש ובעת יליאתו מהקבר בעת התחייה, יצא בגופו, פירוש זכותיו שיש לו, ולא תושלל ממנו התחיה בהעדר הדבר האמור:

ואומרם **ואם אמר יאמר העבד וגו'**. כאן הודיע הכתוב עבודת העבד ישראל המתלהב לעבודת קונו, ואף אחר שאפסו כוחותיו מתאוה תלוה לעבוד האדון, והוא אומר **אהבתי את אדוני את אשתי ואת בני**, שהם הנשמה והמלות שעושה בעולם הזה, ואינו רואה ללאת מהעולם הזה לחפשי כמתים, וזה יורה על החשק והתאוה בהאדון, לאיש כזה מצטיח האדון כי לו יקרא **עבד ה'**, וימלא תאוה פחות לכו נתתה לו (תהלים כג ג), אך לא עתה, כי עתה אין לו עוד בעולם, אלא **ועבדו לעולם**, לעולם הבא יבחר בו ה' מהמלאכים להיות לו לעבד נאמן. ומאינו שכן היה למשה שקראו ה' (דברים לג ה) **עבד יי'**, שנתאוה לחיות ליכנס לארץ ישראל לעבוד ה' ולקיים מצותיו (סוטה יד.). ומה שאמר הכתוב **ורצע וגו' במרצע**, תמצא בחשבון **מרצע** ארבע מאות עולמות הכיוסוף ככתוב בספר הזהר (ח"א קנ"ג). ואומרם **ועבדו לעולם**, פירוש יחשוב עליו כאילו חי כל ימי עולם ועבד בה עבודת הקודש, מחשבה טובה וכו' (קידושין מ.).

מדוע נתארך לנו הגלות, ועדיין לא נושענו

וכי ימכור איש את בתו לאממה לא תצא כצאת העבדים: אם רעה בעיני אדוניה אשר (לא) לו יעדה והפדה לעם נכרי לא ימשל למכרה בבגדו בה: ואם לבנו ייעדנה במשפט הבנות יעשה לה: אם אחרת יקח לו שארה בסותה וענתה לא יגרע: ואם שלש אלה לא יעשה לה ויצאה הנם אין בסה: (כ"א ז-א)

ונראה לפרש פרשה זו לדרך רמז, על פי דבריהם שאמרו (סוטה מ"ב) אין איש סתם אלא הקדוש ברוך הוא דכתיב (לעיל טו ג) ה' איש מלחמה, ואמרו עוד (שמו"ר נב ה) לא זו ה' מחבב לכנסת ישראל עד שקראה בתו, ומאינו שכניה הכתוב ענין הגלות בשם מכירה דכתיב (ש"א יב ט) וימכר אהם ציד וגו'. והנה לפי מה שקדם ואוה הכתוב על הקונה עבד עברי שלא יעבוד אלא שש שנים, לזה קובל הכתוב בעד עם בני ישראל למה נשתנה דינו מדין העבדים היוצאים בשש, והוא אומרם **וכי ימכור איש את בתו לאממה**, למה תגרע מדין העבדים אשר לוית שש שנים וגו', והוא אומרם **לא תצא כצאת העבדים** בשביעית, ולמה נמכרה בגלות המר הזה זה לנו אלף ותרע"ב ואנחנו לא נושענו, ותן לנו משפט עבד עברי הרשום בכתב:

וחזר הכתוב וטען **אם רעה וגו'**, פירוש אם עודנה במדרגת רשע שבשבינו נמכרה דכתיב (ישעי' נ א) הן בעונתיכם נמפרתם וגו', ואומרם **בעיני אדוניה אשר וגו'** פירוש, כי הבת היקרה ישנה גם במדרגת כלה כמאמר ספר קודש הקדשים שיר השירים (ד ה-ט), והוא אומרם **אדוניה אשר לו יעדה** כי אותה יעד לכלה, וכתיב באל"ף **אשר לא יעדה**, פירוש הן עתה לא יעדה ללך מעשיה המכוערים. וטען הכתוב על זה **והפדה**, פירוש כי לא יוכר לה

בחינת הרע בעודה מכורה ובעליה אדונים זרים, כי הם ימנעו מעשות טוב ויכריחוהו לעשות רעה בעיני אדוניה, ואין תשובת היותה רעה בגלות תשובה עד שתהיה גאולה, אז יוכר בה אם רעה אם לא, ומעתה אינו מן הדיון שימכרה לעם נכרי על אשר תהיה רעה בעיניו כל זמן שהוא בוגד בה, פירוש כל זמן מכירתה, אלא על אשר עשתה בימי שלותה כשלא היה עליה יד מושל נכרי:

ואומרם **ואם לבנו**, טען וחזר וטען, כי מלינו (דברים יד א) שהקדוש ברוך הוא קרא לישראל **בנים** בהכרזה לעיני העמים כולם, וידעו כי ישראל הם אומה המיועדת בשם **בן** לה, והן עתה אם עדיין אומה זו מיועדת לבחינת **בנו**, מן הראוי היה לפחות שלא תהיה גרועה מהאומות, כאשר עינינו רואות רוס מעלות האומות וישובן, מה שאין כן ישראל, ומן הראוי לא תהיה גרועה מהם, ודי לה השפלה זו שלא יהיה לישראל מדרכה גדולה מהם. והוא אומרם **במשפט הבנות**, כי גם הם יקראו בנות, אלא שלא יתכנו במעלה זו ליקראות בתו של הקדוש ברוך הוא:

ואומרם **אם אחרת**, דע כי אמרו ז"ל (וזהר ח"ב קנ"ג) כי בזמן החורבן כל כלי השפע משפיעין חוץ למקומן בשאר האומות ולא

פניני וחייושי אור החיים הק'

הנותן צדקה מושבת טענות העני על ה'

וְדַל לֹא תִהְיֶה בְּרִיבוֹ: (כג, ג). **יִרְמוּז** בתיבת **בריבו**, על דרך אומרם ז"ל (ויק"ר לז טז) כי העני עושה מריבה עם קונו, למה זן לכל והוא ברעב ובעירום. וכל הנותן פרוטה לעני ומפרנסו הרי זה מושבת ריב עני מעל השמים, ובזמן שאין חונן דלים טענת עני היא טענה הנשמעת ומהודרת, ולזה יצו ה' שלא יסובבו הידור לריב העני עם קונו, אלא יחוננוהו כמשפט חונן דלים:

בזכות שמירת שמיטה לא יהיו גרים

כִּי גֵרִים הֵייתֶם בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם: וְשֵׁשׁ שָׁנִים תִּזְרַע אֶת אֶרְצְךָ וּגו' (כג, ט-י). **סִמָּךְ** מצוה זו למה שלפניה, לומר כדי שלא תטעמו טעם גרות. עוד על דרך אומרנו (ויקרא טו לז) אז תרצה הארץ את שבתותיה וגו':

לישראל אין שום שר ואמצעי כי אם הש"ת

הֲנֵה אֲנֹכִי שֹׁלַח מַלְאָךְ לְפָנֶיךָ וּגו' (כג, ט). **פִּירוּשׁ מַלְאָךְ** זה הוא המלאך הגואל את האבות, לא משרת ממשרתו, אלא מלאך גדול כידוע למשכילים, כי אין אנו מכירים מלאך אמצעי, אלא הוא יתברך ושכינת עוזו המתיחדת עמו, בסוד (זכרי יז ט) ה' אחד ושמו אחד:

ע"י עסק התורה יעקור שורש הקליפה

וְאֵיכָתֵב אֶת אֵיכָתֵב וְצִרְתִּי אֶת צִרְרֶיךָ: (כג, כג). **אוּלִי** שירמוז, כי באמצעות עסק התורה והמצוה, הנה האדון יעקר שורש הקליפה וענפיה, שהם המסיתים והמדיחים והמבקשים להשפיל דגל התורה:

מהמים יכול לבוא חלאים ורפואות

וּבְרַךְ וּגו' וְאֵת מִימֶיךָ וּגו' (כג, כה). **פִּירוּשׁ** להיות שמהמים יולד הכחישות ותולדות החולאים וליחות הרעות, לזה הבטיח שיברך מימיו שיצמחו צמח האדם בתכלית הבריאות, כידוע למשכילים בהבחנת המימות, כי אחרי מים חיים ישוטט האדם לשכון שם. והבטחה גדולה הבטיח הבורא ברוך הוא בזה:

זעת הגאולה תהיה לכל היותם במדרגת בניס, אז **במשפט הבנות**, לזכר זה יגיד הפלגת שעשוע ישראל בצבא הגואל, פירוש **בנות**, הם נשמות המשחשעים בגן עדן הנקראים **ננות ירושלים**, ומשפט שקצב להם לָרֹר הפֹר לִדְוִי לִי (שה"ש טו יג) להגלות להם אורו יתצדק, וזה הוא מחייתם ושעשועם ותכלית מאוים. אמר ה' כי **במשפט** הזה **יעשה** להם צדיחת הגואל, בעודם בעולם הזה יגלה ה' אור שכינתו על כל האדוקים, ויאמרו כולם זה יָלִי וּגו' (לעיל טו ז) **בתמידות, במשפט הבנות:**

ואומרם אם אחרת וגו'. זל הכתוב להתנות, אימתי חלקתי לך בין זמן שהיא רעה לזמן שהיא במדרגת **בנו**, אלא בזמן שאם אחרת יקח לו על דרך שפירשנו למעלה, **שארה בסותה ועונתה של הצת הישראלית לא יגרע**, בזה הוא שחלקתי, אבל **אם שלש אלה וגו' ויצאה חנם**, פירוש אפילו אינם לדיקים לכסוף אל יום פדות, יִלְאוּ אפילו קודם זמן הגלות, והרי הם יולאים בזכות יסורין אשר קבלו במחסור שלשה הדברים, ושום הם למדרגת בן:

בישראל, כי מתקלקלים האינורות ומריקים במקום לא קדוש. והוא אומרם **אם אחרת יקח לו לתת מדת טובו**, כאשר עיני כל ישראל רואות הפלגת הטוב ביד לא מצני ישראל המה, טען הכתוב עוד, לו יהיה שבעם עוד עליה שלא תהיה צדקת הטוב וההשקט כצנות העולם, ונתן ה' מדת טובו לאומה אחרת, לפחות **שארה בסותה ועונתה לא יגרע**, **שארה** כלו מזונותיה כמאמר ר' יאשיה (מסילתא), **בסותה כמשמעו, ועונתה** היא שיהיה עונה אותה צל, ושלשה דברים אלו הם דברים המוכרחים, ואיך יכולה לחיות זולתם:

ואמר עוד ואם שלש אלה פירוש שארה כסותה ועונתה לא יעשה לה ותהיה גרועה מהם, ויצאה חנם, פירוש הגם שלא יהיה בידם לא תורה ולא מורה, ואפילו לא יכספו לדבר הגאולה והוא אומרם **אין בפה**, כי יסוריה יספיקו לפיונה:

גאולה העתידה תהיה בניסים מופלגים לכל הע' אומות

או תרמוז הפרשה על זה הדרך, ובי ימבור איש - זה הקדוש ברוך הוא, את בתו - אומה הקדושה, לאמה פירוש להיות שכבר עברו גלויות על ישראל, גלות מצרים גלות בבל כו', וכולם לא נשתעבדו ישראל אלא לאומה אחת, ואין דבר זה סוד קריאת שם עבדות על ישראל, אבל בגלות החל שחטו צו עתה משתעבדים ישראל לכל שבעים אומות, בכל מקום אשר שם עברי בְּזוּי הוּא וְשִׁפְלָה, וכל אחד בְּזוּי וחוזר, ליקוטי צת ליקוטי, ודבר זה ינסה ויסמן בהם צנסיון גדול וסימן מובהק, והוא אומרם **לאמה, כי אומתינו בגלות זה קנתה שם אמה, ומעתה גם בצבא גאולתינו ופדיון נפשנו כבר קנתה האומה שם עבדות. לזה אמר הקדוש ברוך הוא הבטחה, כי **גאולת האומה הלז** לא תהיה כדרך אשר הולחנו ה' ממצרים מצית עבדים, **אלא צנסים מופלגים צפרסום בכל העולם**, והוא אומרם **לא תצא בצאת העבדים הרמוזים בתורה** (לעיל כ ג) **מְצִית עֲבָדִים וגו'**, שאז לא הפליא ה' פלאיו אלא באומה אחת, ואז בכל העולם וְקִיּוּ מְלָכִים אֲמִינֶיךָ וְקָרְוִיתִיךָ וגו' ויִשְׁתַּחֲוּוּ כל מלכי ארץ ככתוב בספר ישעיה (מט כג):**

ואומרם **אם רעה וגו'**, יתבאר על פי מאמר הזהר (ח"ב ז: קפט). כי תשתנה גאולת ישראל אם תהיה באמצעות מעשיהם הטובים לאם תהיה לכל השלמת קץ הסחוס, כי אם תהיה באמצעות הכנת ישראל, יבא הגואל מלאך ה' בעמוד אש מוצב ארצה וראשו בצמימה, ואם לכל הקץ וישראל לא ראוי לו עליו נאמר (זכרי ט ט) **עֲנִי וְרַכֵּב עַל תְּמוּרָה**. והוא אומרם כנגד ביאת הגואל לכל הקץ הגם שאין ישראל ראוי לו, **אם רעה וגו'**, פירוש אפילו אם תהיה רעה **בעיני אדוניה** כשיגיע הקץ אשר קצב ליעדה, **ולא באל"ף**, יראה שאינה ראוי ליעוריו כי היא רעה, אף על פי כן והפדה, פירוש פדיון יושג לה על כל פנים, אבל לא יהיה הדבר כדרך אם לא תהיה רעה זעת הגאולה, ואמר **לעם נברי וגו'**, פירוש כי לא למחיתות יהיה המכר לעם נכרי, הגם שיבגוד בה, כמאמר הכתוב (איוב כה ג) **קִץ שָׁם לַחֲשָׁד:**

ובנגד ביאת הגאולה לכל מעשיהם הטובים והכשרתם, אמר **ואם לבנו ייעדנה**, על דרך אומרם (ב"ב י) **'כשישראל עושים ראונו של מקום נקראו בניס'**, הכוונה אם יעודים אשר ייעדנה ה'

עונות הרשעים גורמים צרות לכל העולם, ולא לעצמם לבד

בִּי תֵצֵא אֵשׁ וּמִצָּאָה קָצִים וְנֶאֱבֵל גְּדִישׁ אֹר הַקָּמָה אֹר הַשְּׂדֵה שְׁלֹם יִשְׁלֹם הַמְּבַעֵר אֶת הַבְּעֵרָה: (כג, ה)

וּבִדְרִךְ רִמּוֹ תִרְמֹז הַתּוֹרָה, אֵת אֲשֶׁר יִסּוּבְצוּ הַרְשָׁעִים בְּרָשָׁעַם, כְּדֵי שִׁיתְעוֹרֵר הָאֵלֹהִים מִתְרַדְמַת שִׁנְתָּ שְׁכֻלּוֹ, בְּהִבְטִיטוֹ הַפְּלִגָּת הַרְעוֹת אֲשֶׁר יִבְיֹאוּ לְעוֹלָם, כִּי לֹא לְבָדֵם יִרְעוּ אֲלֵךְ יִסּוּבְצוּ רַע לְכָל הָעוֹלָם. וְהוּא אֹמְרוֹ **בִּי תֵצֵא אֵשׁ**, הֲלֹא יָדַעַתְּ כִּי אֵרַת הָעַם תִּחְכְּנֶה בְּשֵׁם אֵשׁ, וְלֹא וְלִמַּד מִשְׁלִיחַ גְּבִירָאֵל אֲשֶׁר שָׁאֵל אֵשׁ (מִהַכְּרוּבִים) [מִבִּינֵי הַבָּדִים] (יומא ע"ג), וְהוּא בַחֲיִינַת תְּגַבְרוֹת הַדֵּינִים. וְאֹמְרֵי **וּמִצָּאָה קָצִים** הֵם הַרְשָׁעִים שְׂאִינִים אֲלֵךְ קוֹאִים מִכְּאִיבִים, וְאֹמְרוֹ לְשׁוֹן **מִצָּאָה** עַל דְּרַךְ אֹמְרוֹ (דְּבָרִים ל"א כ"א) וְהִיא **פִּי תִמְאָלוּ** אֲתוֹ וְגו', וְהַטַּעַם מִשּׁוֹם שֶׁהַרְשָׁע אֵין לוֹ בְּעֵלִים, כִּי הָאֵלֹהִים בְּרוּךְ הוּא הֵנָּה הוּא פִּקֵּר בּוֹ וְהַסִּיר אֲדִנּוֹתוֹ מֵעֲלָיו, וְה' הַסִּתִּיר פְּנֵיו מִמֶּנּוּ, וּמַעַתָּה הִרִי הוּא כְּמֵאִיָּה, וְכֵל הַפּוֹגַע בּוֹ יַעֲשֶׂה בּוֹ רִעוֹנוֹ:

וְהוֹדִיעַ הַכְּתוּב עוֹד, כִּי אַחַר שְׁנִיתוֹן רְשׁוֹת לְאֵשׁ הַדֵּינִים לְהַבְעִיר, לֹא לְקוֹאִים לְבַד הֵם מְבַעֲרִים, אֲלֵךְ **וְנֶאֱבֵל גְּדִישׁ**, כֹּחַן רִמּוֹ אֵל תִּינוּקוֹת שֶׁל בֵּית רַבִּין שְׁעֵדִיין אֵין לְהֵם קוֹמָה אֲלֵךְ גְּדוּשִׁים שְׂבֻלַת עַם חֲבַרְתָּהּ, כִּי בְּעוֹנוֹת הֵם הַנְּתַפְּסִים בְּכִרַת עוֹלָם (כִּלְהֵ דְבַחֵי פ"ו ה"ד), גַּם אֹמְרוֹ ז"ל (שֵׁם פ"ב ה"י: תַּנְחוּמָא וַיְגַשׁ צ) בְּפִסּוּק (תַּהֲלִים ח ג) מִפִּי עוֹלָלִים וַיִּנְקִיִּים יִסְפָּקָתָּ עַז, כִּי הִיוּ עַרְבִים בְּשַׁעַת קְבַלַת הַתּוֹרָה, וְכַשִּׁירְשִׁיעוּ בְּנֵי אֲדָם הֵנָּה הַרְשָׁוֹת נְתוּנָה לְאֵשׁ לְבַעַר בְּהֵם. וְאֹמְרוֹ **אֹר הַקָּמָה**, כֹּחַן מוֹדִיעַ כִּי לְפַעְמִים חֲרַב עַד לְאֲחֵר הַגִּיעָה, מוֹפְתֵי הַדּוֹר יִסּוּדֵי עוֹלָם נִלְקָחִים בְּעוֹנֵם כְּדֵי לְהַצִּיל עַל כֻּלּוֹת הַדּוֹר (כִּלְהֵ דְבַחֵי פ"ו ה"ד), כְּאֹמְרוֹ (שֵׁם א' י"ד) **אֲשֶׁר־לִפְנֵי הַפֶּסֶחַ וְגו'**, וְלֵהֵם יִקְרָא קוֹמָה עַל דְּרַךְ אֹמְרוֹ (שֵׁם ז' ח) זֹאת קוֹמָתָךְ דְּמִתָּה לְתַמָּר שֶׁהֵם הַדְּלִיקִים הַנִּמְשָׁלִים לְתַמָּר כְּאֹמְרוֹ (תַּהֲלִים כ"ג יג) **לְדִיק פְּקָמָר וְגו'**. וְלְפַעְמִים יִגְדַל הַחֲטָא וְלֹא יִלְכוּ הַדְּלִיקִים לְבַד וְחִימָה שְׂפּוּכָה עַל כָּל שׁוֹנְאֵי יִשְׂרָאֵל, וְהוּא אֹמְרוֹ **אֹר הַשְּׂדֵה**, שְׂדֵה יִרְמּוֹז אֵל כֻּלּוֹת יִשְׂרָאֵל, וְלֹא

יִסְפִּיקוּ לֹא תִינוּקוֹת וְלֹא לְדִיקִים לְהַצִּיל: וְהוֹדִיעַ הַכְּתוּב כִּי יֵשׁ יוֹם לְאֵל אִיוֹם לְבַד בְּמִשְׁפַּט עַם הַקּוֹבְצִים אֵת הַדְּבַר לְמִיתַת הַדְּלִיקִים וְגִאוּנֵי עוֹלָם לְהַשְׁתַּלֵּם מֵהֵם, וְהוּא אֹמְרוֹ **שְׁלֹם יִשְׁלֹם הַמְּבַעֵר** – הֵם הַרְשָׁעִים הַקּוֹבְצִים, אֵת כָּל אֲשֶׁר הִרְגוּ, וְאֹמְרוֹ ז"ל (סְנֵהֲלִין ק): כִּי ה' יִתֵּן כַּח בְּרָשָׁעִים לְסַבּוֹל שִׁיעוֹר הַמַּגִּיעַ לְהֵם בְּחֲטָאֵם, אֹר לְרָשָׁע רַע לְשָׂמִים וְלְבִרְיוֹת (קִדּוּשִׁין מ). כִּמָּה יִסּוּבְצוּ בְּעַד קִלְקוּלוֹ. וְתַמְלָא (ב"ר ס"ג י) שֶׁהַדְּלִיקִים כְּשִׁהוּ בְּנִיחָם מַגִּיעִים לְכָלל שְׂנִים שְׂאִינִים נִלְכָּדִים בְּעוֹן אֲזִיחָם, הִיוּ שְׂמַחִים וְאֹמְרִים בְּרוּךְ הַמַּקּוֹם שֶׁפִּטְרַם מַעוֹנָם זֶה, הִרִי כִי יַעֲנִישׁ ה' לְגוֹרֵם עוֹנָם בְּשִׁבְלוֹ לְזוֹלַת:

וּבִאֲמַת כִּי יַחַד לְנוֹשׁ וַיִּכְבַּח שְׁלֵהֲבַת יִלְרוּ הַמַּחֲטִיאוֹת אֲתוֹ בְּאֵשׁ הַמִּשְׁפָּט, בְּהַעֲלוֹתוֹ עַל לְבָבוֹ נִהְרַת הָעוֹנֵשִׁים אֲשֶׁר יִגִּיעוּהוּ עַל כִּמָּה נַפְשוֹת קְטָנִים וְגִדּוּלִים אֵין קַז, שְׂכוֹלֵם הוּא הַרְלָחוֹ הַגְּדוֹל לְהֵם בְּחַמְלָנוּת תְּאוֹתוֹ הַסְּרוּחָה, וְהֵנָּה אֹמְרוֹ ז"ל (קִדּוּשִׁין מ): לְעוֹלָם יִרְאֶה אֲדָם כְּאֵלוֹ כָּל הָעוֹלָם כּוֹלוֹ חֲלָיו זְכָאֵי וְכו', עֲשֶׂה עֲבִירָה אַחַת אֹר לֹא שֶׁהַכְּרִיעַ אֵת כָּל הָעוֹלָם לְחוּבָה, וְדָם כָּל הָעוֹלָם וְדָם זְרַעִיוֹתֵיהֶם עַל לְאֲחֵרוֹ וְעַל נַפְשׁוֹ עֲמוּסִים, וַיִּסּוּבְצוּ מֵרַ הַמּוֹת בְּעַד כָּל נַפֵּשׁ אַחַת מֵהֵם, וּבְכָל כְּרַתָּם לוֹ כֹּר כְּאֲשֶׁר עֲשֶׂה:

וְהוּא אֹמְרוֹ **שְׁלֹם יִשְׁלֹם וְגו'**, טַעַם כָּפֵל **שְׁלֹם וְגו' הַמְּבַעֵר** וְגו', כֹּחַן רִמּוֹ הַכְּתוּב כִּי לֹא לְאִישׁ הַרְשָׁע לְבַד יַעֲשֶׂה ה' מִשְׁפַּט הַתְּשׁוּלָמוֹן, אֲלֵךְ גַּם לְהַמַּחֲטִיאוֹ וְהוּא יִכַר הַרַע בַּחֲיִינָה הַמַּחֲטִיאוֹתוֹ, כִּי גַם לוֹ מִשְׁפַּט חֲרוֹץ, בְּיָוִם הַהוּא יִגְדַל הַמְּסַפֵּד עֲלָיו בְּשַׁעַת בּוֹ ה' דִּין, כְּמֵאֲמַרֵם ז"ל (סוֹכָה נ"ג) שְׂמַבִּיאוֹ ה' וְשׁוֹחֲטוֹ, וְלֹא יִמְלֹט בְּבוֹרְחוֹ לְבַזְרָה וְאִפִּילוֹ לְבַזֵּר (מִסֵּת י"ב), כִּי מַזִּיד הוּא, וּמִלֵּךְ הַמִּשְׁפָּט יִשְׁפּוֹט בְּדַקָּה לְהַשְׁתַּלֵּם מִמֶּנּוּ וְנִשְׁגַּב ה' לְבַדוֹ. וּבְקִמָא (ב"ק ס) רִמּוֹז בְּאוֹפֵן אַחַר:

אוצרות העשיר הם החלק של העני

אֵם בְּסָף תִּלְוָה אֶת עַמִּי אֶת הָעַנִּי עַמְּךָ לֹא תִהְיֶה לוֹ בְּנִשְׁפָה לֹא תִשְׁיַבּוּן עֲלָיו נִשְׁדָּ: (כג, כד)

אֵם בְּסָף. בְּמַכִּילַתָּ רַבִּי יִשְׁמַעֲאֵל אֹמְרֵ כָּל אֵם שְׂבַמְקָרָא רְשׁוֹת, חוֹץ מִזוֹ וְכו'. וְכִרִּיךְ לְדַעַת לְמָה יִדְבַר ה' בְּדֶרֶךְ סַפֵּק בְּמַקּוֹם וְלֹאֵי. וְאוֹלֵי כִי בַח הַכְּתוּב לְהוֹדִיעַ וְלְהַשִּׁיב גַּם כּוֹ, לְאֲשֶׁר יִשְׂאֵל הַשְּׂאוֹל, בְּרִאוֹתוֹ כִּי יִרְבֶּה כְּבוֹד אֲדָם בְּזֵהָב לְרוֹב, וְאוֹרְוֹתוֹ מִלְּאִים הוּן עַתָּה לְלֹא לוֹרֵךְ בּוֹ, וַיִּאֲמַר אֲדָם מָה הֵנָּה אוֹרְוֹתוֹ זֶהָב לְאֲדָם לְלֹא דְבַר, לְמָה לֹא הַסְּפִיקָה ה' לְחַת לוֹ מִזּוֹנוֹתָיו הַלְּרִיכוֹן, וְלֹא יִהְיֶה זֶה גְּדוֹל מִיַּעֲקֹב אֲזִיבּוֹ אֲשֶׁר שָׂאֵל לְחַס לְאֲכָל וְיִגְדַל לְלִבָּא (בְּרַשִׁית כ"ח ס), הֵן אֲמַת כִּי מָה שִׁיחֲסַר לְאֲדָם מִכְּדֵי לוֹרְכוֹ יֵשׁ טַעַם דְּבַר, לִיסְרוֹ עַל עוֹנוֹ, מָה שְׂאִין בּוֹ אוֹרְוֹתוֹ הוּן לְמָה לְאִישׁ, אֵין לוֹ לוֹרֵךְ בְּהֵם:

הִרִי הוּא מִתְקַבֵּץ אֵל מַקּוֹם אַחַר, וְתִהְיֶה פְרַנְסַת הַלֹּא עַם אֲדָם אַחַר הַבַּח לוֹ דְּרַךְ שֵׁם פְּרַנְסַתוֹ, וַיִּתְפַּרְנַס בְּפַחֲיִתוֹת וּבְבִיזוֹי כְּאֲשֶׁר גַּזַר הַגּוֹזֵר בְּלִדְקָה. וַיַּעֲשֶׂה ה' בְּדֶרֶךְ זֶה לְשַׁתִּי מִדּוֹת טוֹבוֹת, הַאֲחַת לְהַשְׁתַּלֵּם אֲדָם בְּעוֹלָם הַזֶּה פַעֲלוֹ הַרַע, וְהַשְּׁנִית כְּדֵי שִׁזְכָּה הַנּוֹתָן בְּחַמְלָנוּת נַחֲיִינָת לְדַקָּה וְחַסֵּד לְרַעְיָהוּ:

וְזֶה הוּא אֹמְרוֹ **אֵם בְּסָף תִּלְוָה אֶת עַמִּי**, פִּירוּשׁ אֵם רִאִית שֶׁהִיא לֶךְ כְּסָף יִתַר עַל מָה שֶׁאֲתָה לְרִיךְ לְעַמְּךָ, שֶׁאֲתָה מְלוּה לְעַמִּי, תַּדַּע לֶךְ שְׂאִין זֶה חֲלֵק הַמַּגִּיעֵךְ, אֲלֵךְ חֲלֵק אַחֲרִים שֶׁהוּא הָעַנִּי עַמְּךָ, וּבִזָּה רִמּוֹז כִּי לְרִיךְ לְפַתּוּחַ לוֹ מִשְׁלוֹ:

וְאוֹלֵי כִּי רִמּוֹז לוֹ גַּם כּוֹ, שֶׁלֹּא יִתְנַשֵּׂא וַיִּתְגַּדַּל עַל הָעַנִּי בְּרִאוֹתוֹ כִּי הוּא הַנּוֹתָן לוֹ, וְהוּא אֹמְרוֹ לֹא תִהְיֶה לוֹ בְּנִשְׁפָה לְשׁוֹן נְשִׂאוֹת וּמַעֲלָה, כִּי מִשְׁכּוֹ הוּא נוֹתֵן לוֹ. וְחֹזֵר לוֹמַר כְּנִגְדַּ הַהֲלוּאָה, לֹא תִשְׁיַבּוּן עֲלָיו וְגו':

פניני וחידושי אור החיים הק'

כשישראל עובדים ע"ז הם מחסרים משורש הקדושה

פן יחסיאו אהך לי וגו' (כג, טז). כאן גילה האדון כי החסרון נוגע לבורא. והשכלת הדברים היא, כי ישראל להיותם בחינת הקדושה בעת אשר יעבדו עבודה זרה הנה הם גורעים מערך קודש ונחסרים משורשם, ונמצא החסרון נוגע לשורש הקדושה:

הע"ז מטעה את עובדיה במופתים

כי יהיה לך למקש: (כג, טז). פירוש נתן טעם מניין יעלה על הדעת שיחשדו ישראל על זה להמיר כבודם בלא יועיל, לזה הודיע כי העבודה זרה מטעה את עובדיה לינקש אחריה, כאומרם ז"ל (ע"ז טז). שיש עבודה זרה שמגלה מצפונות ומטמונות ומגדת עתידות, ולזה חש ה' על בניו לבל ינקשו:

סיום דברי רבינו בפרשתן

ויש עוד לאלוה מילין בפירושן של דברים, ושומר אני עצמי מהעלות על ספר, דברים היושבים בסתר עליון, לבל יהנו מהם מי שאינו ראוי לאור באור החיים:

(אויב יד כב) ונפשו עָלוּ תִּחְבֵּל. ואומרו והיה כי יצעק פירוש חוזר לענין ראשון, תשיבנו לו שהיא התשובה, כי לא יטרח ללער להשיבו, אלא כי יצעק ישמע ה' וגו' ויעבור חטאתיו:

כל זמן שהאדם חי יכול עדיין לחזור בתשובה

אם חבל תחבל שלמת רעך עד בא השמש תשיבנו לו: כי הוא (כסותה) כסותו לבה הוא שמלתו לערו במזה ישבב והיה כי יצעק אלי ושמעתי כי חנון אני: (כז, כה-כו)

אם חבול תחבול. נראה, כי ירמוז להעיר אדם הנרדם אשר זידו שלמת מי שאמר עליו הכתוב (משלי כו י) רעך ורעה אציק וגו', והנפש תתיחס לשלמה על דרך אומנם במסכת שבת (תנב:) משל למלך שחלק בגדי מלכות וכו', וכבר פירשנו בו (חפז ה' טס) כי לכל שנפש אדם היא מאורו יתברך, שנאמר בו (תהלים קד ט) עטה אור פְּשָׁלְמָה, ויורו ה' אס משכנה בחובו שהם חטאתיו, יש לו זמן להשיבו עד בא השמש על דרך אומרנו (ס"ג ט) פֶּשַׁע אֲנוֹשׁ עַד דָּפְא, ואמרו ז"ל (ירי' תגינה פ"ב ה"א; קה"ר ז א) עד דכוכה של מות ונפש, כי יש לו זמן תשובה עד ביאת שמשו:

וטעם כפל חבול תחבול, דע כי כל אדם מישראל יש לו שלש בחינות, נפש רוח נשמה, וכאן רמז הכתוב על שלשתן, כנגד הנשמה אמר אם חבול, וכנגד הרוח אמר תחבול, וכנגד הנפש אמר שלמת רעך. וכנגד אדם אמר שלש חלוקות, אחד כי היא כסותה לבדה היא הנשמה, שנית היא שמלתו לערו והיא הרוח, שליטת במזה ישבב והיא הנפש אשר עמו בקרב, וכאומרנו

כל מצוה היא שמירה על אבר אחד, וע"ז היא כנגד על כל האיברים

ובבל אשר אמרת אליכם תשמרו ושם אלהים אחרים לא תזכירו לא ישמע על פיה: (כג, יג)

תועיל לכל אדם למנין זכריו וס"ה גידיו כמו כן יש שמירה לכללות האדם ככפירת עבודה זרה שכל הכופר בעבודה זרה כמודה בכל התורה (נדרים כה). ויחזק בשומר ועושה כל אשר תמלא ידו עשות ויהיו נשמרים באמצעות כפירת עבודה זרה כל זכריו וגידיו הגם שלא עשה המצוה ההיא ולא באה לידו העבירה ונשמר ממנה ודוקא מן הסתם אבל אם מצטל להדיא קלת מהמנות לא יהיה נשמר באותו זכר המכוון לאותה מצוה שמצטל לכד כפירתו בעבודה זרה:

ובבל אשר אמרת וגו'. טעם אומרנו ובבל וגו' תשמרו ולא אמר וכל אשר וגו' תשמרו, יכוין לומר על דרך אומרם ז"ל (מסכת טז) כי מנין מצוה עשה הם רמ"ח כנגד רמ"ח אברים של אדם וס"ה לא תעשה הם כנגד סס"ה גידיו (הגד ח"א קע) והוא מה שרמז שלא יאמר אדם הקיים כך וכך מצוה ויספיקו לשמירתה, לזה אמר **ובבל אשר וגו'** פירוש שכל המצוה תהיו נשמרים ובחסרון אחד מהם תחסר השמירה לאותו זכר המכוון לה: **ושם אלהים וגו'.** צא לומר כשם שמירת כל המצוה

שמירת הברית

ראשית בכורי אדמתך תביא בית יי אלהיך לא תבשל גדי בחלב אמו: (כג, יט)

המשחיתים זרעם סוצבים מיתת הקטנים מזין שדי אדם, וכמו שפירש הדבר באומרנו בפסוק (מכילת ו ז) הֲאֵלֶּהן בְּכוֹרֵי פֶּשְׁעֵי פְּרִי בְּטָנֵי חַטָּאת נִפְשָׁי, כי כשאדם משחית זרעו נצרך ממנו משחית רע והוא שולט אחר כך בצן היולד, והם נפשות העשוקות כאומר צספר הזוהר הקדוש (ח"ב קיג), ומי גרם, זה שלא הביא בכוריו בית ה':

ראשית בכורי וגו'. אולי שירמוז שלא ישחית זרעו, ושתהיה טיפה ראשונה שתלך ממנו מובצאת בית ה', על דרך אומרם (יומא ב) 'ציתו זו אשתו'. ודייק לומר בית ה', לשלול צית אשה זונה (יהושע ב א), והוא מצוה שקיים יעקב אבינו עליו השלום לכתוב (בראשית מט ג) פָּחִי וְרֵאשִׁית אוֹנִי. וגמר אומרנו לא תבשל גדי בחלב אמו, לרמוז סוד גדול, כי

פנינים פון ספר

אור החיים הק'

איבעגעזעצט אויף אידיש

דורך האלטן מצוות שמיטה וועט מען נישט דארפן זיין 'גרים'

"כִּי גֵרִים הָיִיתֶם בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם, וְשָׁשׁ שָׁנִים תִּזְרַע אֶת אֶרְצְךָ" וגו' (כג, ט-י) א טעם פארוואס שטייען די פסוקים צוזאמען, שטייט אין אור החיים הקדוש אז בזכות דעם וואס מען וועט האלטן די מצוה פון שמיטה, וועט מען מער נישט דארפן פילן א טעם פון גירות און גלות, אזוי ווי עס שטייט אין פסוק "אז תרצה הארץ את שבתותיה" וגו' (ויקרא כו, לד), אז דער גלות איז א שטראף אויפן נישט האלטן די מצוה פון שמיטה.

וואסער דארפן אן ספעציעלע ברכה זיי זאלן ברענגען געזונט און בליהונג

"וְעַבַּדְתֶּם אֶת ה' אֱלֹהֵיכֶם וּבְרַךְ אֶת לַחֲמֶךָ וְאֶת מִימֶיךָ" (כג, כה) וואס דארפן דען די וואסער א ברכה? ערקלערט דער אור החיים הק', אז פון די וואסער קומען ארויס די שוואכקייט און די קרענק און שלעכטע פייכטקייטן וואס שאדן פארן מענטש, דערפאר דער אויבערשטער צוגעזאגט אז ער וועט בענטשן די וואסער זיי זאלן זיין וואסער וואס ברענגען נאר גוטס און מאכן וואקסן און בליהען געזונטערהייט. ווי מיר זעהן אז מענטשן ווייסן צו אונטערשיידן די סארטן וואסערן און זוכן צו וואוינען און לעבן נאנט צו די גוטע און געזונטע וואסערן, במילא איז דאס גאר א גרויסע צוזאג און א גוטע ברכה.

דעריבער שטייט אויך גלייך דערנאך דער פסוק "לא תהיה משכלה ועקרה", אז די וואסער זאלן ברענגען בליהונג און וואקסן, און נישט ח"ו דאס פארקערטע, ווי די גמרא (ברכות נט ע"א) דרשנ'ט, אז דער טייך 'פרת' ווערט אזוי אנגערופן, ווייל די וואסער ברענגן וואקסונג און בליהונג און זענען 'פרין ורביין'.

עס פאסט נישט פאר איד דאס נאמען 'קנעכט'

"עֶבֶד עֲבָרִי" דער אור החיים הקדוש ערקלערט פארוואס רופט אן דער פסוק א אידישער קנעכט מיטן לשון 'עבד עברי' און נישט 'עבד ישראל, ווייל עס פאסט נישט דער מושג 'עבד' פאר א איד, דעריבער האט דער פסוק משנה געווען און געשריבן "עבד עברי".

נאך זאגט ער, אז וויבאלד דאס קנעכטשאפט ביי אידן איז נישט א אייביגע זאך, נאר עס גייט אריבער נאך זעקס יאר אדער ביי יובל, ווייל די אידן זענען קנעכט נאר פונעם אויבערשטן, דערפאר שטייט נישט עבד ישראל.

ווען מן מען גיבט צדקה איז מען מבטל די 'קריג' פונעם ארימאן

"וְדָל לֹא תִהְדָּר בְּרִיבוֹ" (כג, ג) דער הייליגער אור החיים ערקלערט דאס ווארט "בריבו" וואס דאס מיינט אין זיין קריג, לויט די ווערטער פון חז"ל אין מדרש אז דער ארימאן מאכט א 'קריג' מיט כביכול הקב"ה, פארוואס ער שפייזט פאר יעדן, או ער דארף נעבאך ליידן פון הונגער און קעלט. און ווען איינער גיבט א פרוטה פארן ארימאן, צושטערט ער און איז מבטל דאס קריג פונעם ארימאן, אבער טאמער מען געבט נישט קיין צדקה חלילה, בלייבט זיין טענה שטארק אין זיין קריג ווערט 'מהודר'.

דאס זאגט דעם פסוק, "וְדָל לֹא תִהְדָּר בְּרִיבוֹ" זאלסט זעהן נישט צו שיין מאכן און שטארק דעם ארימאן מיט זיין קריג וואס ער האט מיטן אויבערשטן, נאר זאלסט אים געבן צדקה ווי עס דארף צו זיין כדי זיין קריג זאל בטל ווערן.
